

छत्तीसगढ़ माध्यमिक शिक्षा मण्डल, रायपुर

jk tuhr foKku

d{k k XI oha

¼fo | k\$pr bdkb½

NÙkhl x<+ek/; fed f'k{k k e.My] jk; i g

vkedk

jk"Vh; i kB; p; kZ dh : i js[kk 2005 eaftu fpUrkvka dk mYys[k fd; k x; k gSml dsrkjrE; eain'sk dsgkbZLdny , oagk; j l dsMjh eav/; ; u djusokysfo | kFFkz ka ds l aak eafopkj djus , oa mudh l eL; kvka dk l ek/kku djus grq NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My iz Ru'khy g\$ rkd 'k\$kf.kd y{; ka dh i kflr gks l ds , oa f'k{kk dh xqkoRrk ea l qkkj gks l da

ijh{kkvka ds l e; fo | kFFkz ka ds eu eafpUrK , oa Hk; mRiUu gsrk gSfd ijh{kk ds h gksch\ ijh{kk eafdl idkj izu i Ns tk; a\$ dks l k izu ijh{kk dsfy, egROIwKz gks l drsg\$ bl grq foxr o"ka eae.My iz kl jr jgk g\$ fo"K; okj ekMy izu i = dks vc NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My ds ekU; rk i klr fo | ky; ka ea Hkstus ds l kFk&l kFk mUga e.My ds os l kbV ea ykM fd; k tk; xkA ijh{kk ds Hk; , oaruko l seDr j [kus dsfy, e.My }kjk gkbZLdny , oagk; j l dsMjh ds fo | kFFkz ka ds fy, fo"K; okj d{kk 9oha l s 12ohard izu cid r\$ kj fd; k x; k g\$ izu cid ea ijEijxR izuka ds vrfjDr uohu izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ izu cid bdkbdkj , oae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj r\$ kj fd; k x; k g\$ ftl l s vPNs vad i klr djus ds l kFk&l kFk ijh{kkFFkz ka ea fo"K; ds ifr : fp mRiUu gkschA

izu cid ds vHkko eaf'k{kdk} i kf'udka vK\$ fo | kFFkz ka dks i kB; i qrd ds vUr eafn; s x, ijEijxR izuka ij fuHkz jguk i M\$K g\$ bl l sfo"K; dk eW; ka du 0; fDrijd (Subjective) gks tkrk g\$ rFk fofHkUu 'k\$kf.kd mI\$; ka ds vk/kkj ij eW; ka du ugha gsrk g\$ bl h vko'; drk dks /; ku ea j [krs gq e.My us gkbZLdny 1/9oh 10oh rFk gk; j l dsMjh 1/11oh 12oh ds l Hkh fo"K; ds izu cid dk fuekZk fd; k g\$ bl izu cid l s f'k{kdk} , oa fo | kFFkz ka ea fur uohu izuka ds fuekZk dh vHk: fp mRiUu gkschA

izu cid ea fo"K; dh mi yC/k 'k\$kd l kexh dks 'kkfey fd; k x; k g\$ bl ea uohu ek\$yd izuka d\$ fo"K; oLrj f'k{k.k dsmI\$;] dfBukbZLrj vK\$ vadu dh xqkoRrk ds vuq kj l q afBr djdsj [kk x; k g\$ izu cid eae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj vfry?kqkUkjh;] y?kqkUkjh; , oa nh?kzmUkjh; izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ ifr; ksch ijh{kk dsfy, vH; kl grqoLrqu"B izuka dk Hkh l eko\$K izu cid eafd; k x; k g\$ ftl l s ifr; ksch ijh{kkvka ds vH; kl ea l gk; rk feyschA ifrfnu] ifr l l rkg] ifrekg vK\$ ifro"Kz uohu izuka ds ckjs ea fo | kFFkz k\$ f'k{kdk} i kf'udk} ijh{kdk} vK\$ l keU; tu l sfo"K; okj e.My uohu izuka dks vkef=r fd; k tkoskA vki ds }kjk i\$kr fo"K; okj uohu izuka dks tkM\$elj ifro"Kz izu cid dk l ak\$ku e.My }kjk fd; k tkosk] ftl l s izu cid vf/kd ifjiwKz vK\$ vk/kqudre gks sjg\$

ep\$vk'kk gSfd e.My }kjk tkjh izu cid fo | kFFkz k\$ f'k{kdk} i kf'udka , oa ijh{kdk} dsfy, mi; ksch fl) gkskA

'k\$kdkeukvka l fgr---

1/4s feat 1/2
vkbz, -, l -

I fpo

N-x- ek/; fed f'k{kk e.My] jk; ij

NÙkhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My] jk; ig
d{kk & 11oha^{1/2}; kjgoh^{1/2}
fo"k; & jktuhfr foKku
i?u c&d

bdkbz Øek&d

bdkbz dk dk uke

- 1- jktuhfr foKku , d ifjp;
- 2- jkT; o ljdkj
- 3- ykdra= ds vk/kkj Hkur Lor&kk
- 4- l fo/kku
- 5- vf/kdkj , oa drD;
- 6- Hkkjrh; 'kkl u 0; oLFkk 1/4 jdkj ds va^{1/2}
- 7- Lfkkuh; Lo'kkl u
- 8- jktuhfrd ny] fgr l eg o tuer

11oh&fo"K; %& jktuhfr foKku bdkbz & 01

vfr y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& jktuhfr foKku ds tlenkrk fdl s dgk tkrk gS\ (K-VSA)
- izu 2& jktuhfr foKku dk vkjEHk o vUr jkT; ds l kFk gkrk gSA ; g dFku fdl dk gS\ (K-VSA)
- izu 3& jktuhfr foKku D; k gS\ (K-VSA)
- izu 4& jktuhfr foKku dyk gS! nks rdZnhft; sA (U-VSA)
- izu 5& jktuhfr foKku dk v/; ; u ukxjhdk ds fdu ekuoh; xqkka dks l Ø/kZ ea l gk; d gS\ (A-VSA)
- izu 6& ufrdrk dk D; k vFkZ gS\ (K-VSA)
- izu 7& l ekt'kkL=] jktuhfr 'kkL= ij fdl idkj vkfJr gS\ (U-VSA)

y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& l kekfth xqkka ds fodfl r gks l s jktuhfrd thou ij D; k i Hkko i Mfrk gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 2& vk/kñud ; qk ea l Hkh l æk; ka ds Nk=ka ds fy; s jktuhfr foKku dk v/; ; u vko' ; d gks x; k gSA D; ka \ (A-SA)
- izu 3& ijEijkxr jktuhfr fopkj dka ds }kj k i fjHkk"kkvka dks fdrus Jf. k; ka ea foHkDr fd; k x; k gS Øe' k% muds uke , oa fopkj dka ds fopkj fyf[k; sA (K-SA)
- izu 4& jktuhfr foKku ea jkT; ds Hkurdky] oræku dky , oa Hkfo"; ds Lo: i dk v/; ; u fd; k tkrk gS Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 5& l jdkj dk v/; ; u jktuhfr foKku dk i æq[k fo"K; gSA Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 6& jktuhfr foKku foKku gS ds i {k ea vi uk rdZnhft; sA (U-SA)
- izu 7& jktuhfr foKku foKku ughagS ds l eFkZ ea vi uk rdZnhft; sA (U-SA)
- izu 8& jktuhfr foKku dh vi {kk dyk vf/kd gS* dFku dh i f"V dhft; sA (U-SA)

- izu 9& jktuhfr , oajktuhfr foKku ea vlrj Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 10& 'kØ dsjkt; ds rRo l lrkæ D; k gS\ (K-SA)
- izu 11& jktuhfr foKku iztkrkæ=d 'kkl u izkkyh dsfy; smi ; kxh gS\ Li"V dhft, A (U-SA)
- izu 12& vf/kdkj , oadrD; ka dk Kku djkuseajktuhfr foKku fdl izdkj l gk; d gS\ (U-SA)
- izu 13& jktuhfr 'kkl= dsv/; ; u l sjktuhfrd pruk tkxr gkrk gSA Li"V dhft, A (U-SA)
- izu 14& ^ol dks dV/cde** dh Hkkouk dk fodkl djus eajktuhfr foKku ennxkj l kfor gkrk gSA dS s\ (A-SA)

nh?kz mÜkj; izu

- izu 1& jktuhfr foKku dsv/; ; u dh mi ; kxrk crkykb; sA (U-LA)
- izu 2& ^jktuhfr foKku dk v/; ; u fo'o cakro dh Hkkouk dk l pkj djuk gSA** dFku dks Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 3& ^bfrgkl Hkrdky dh jktuhfr gsvkj jktuhfr orzku dky dk bfrgkl gSA** dFku dsvk/kkj ij bfrgkl vj jktuhfr 'kkl= dk l Ecl/k Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 4& jktuhfr foKku dk vkjlk , oa vlr jkT; ds l kfk gkrk gS\ bl l anHkZ ea jktuhfr foKku ds {ks= dks Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 5& ^jktuhfr foKku dksvFkz kkl= l si Fkd djusdk vFkzml dk VpIMk djuk gksk* ds l æk ea nkska 'kkl=ka ds l Ecl/ka dks Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 6& ^l nkpj l svyx dh gpz jktuhfr f[kl drh gpzjs dh uho ij i Mh gSA* dFku ds l anHkZ ea uhr' kkl= , oajktuhfr 'kkl= ea l Ecl/k Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 7& ^jktuhfr foKku dks {ks= dh l hek ea ughackk tk l drk gSA* vi usdFku dh i q"V eardZnhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbz & 02

vfr y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& jkT; dk l ožkU; ifjHkk"kk fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 2& ,dkRed 'kkl u izkkyh fdl sdgrsgā\ (K-VSA)
- izu 3& l žkkRed 'kkl u izkkyh l sD; k vfHki k; gS\ (K-VSA)
- izu 4& l žkkRed 'kkl u izkkyh ,dkRed 'kkl u izkkyh l svPNh gSA D; ka\ (U-VSA)
- izu 5& l d nh; 'kkl u izkkyh fdl sdgrsgā\ (K-VSA)
- izu 6& v/; {kh; 'kkl u izkkyh D; k gS\ (K-VSA)
- izu 7& okLrfod ,oa uke ek= ds dk; ž kfydk ea fHkUurk D; k gS\ (K-VSA)
- izu 8& jkT; mRi fRr ds nšh; fl) kUr D; k gS\ (K-VSA)
- izu 9& D; k NRrhl x<+, d jkT; gS\ ; fn gkarksD; kñ ; fn ugharksD; ka ugha\ (U-VSA)
- izu 10& ykd dY; k.k dkjh jkT; l sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 11& x.kra= l svk'k; Li"V dhft; sA (U-VSA)
- izu 12& l kekftd l e>kšsfl) kUr ds ifriknd jktuhfr 'kkl=h dkš&dkš gā\ (K-VSA)

y?kqñÜkjh; izu

- izu 1& jkT; ds vko'; d rRo fyf[k; sA (K-SA)
- izu 2& ^ l žkkrk jkT; dk i k.k gSA* dFku dks Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 3& jkT; ds ,šPNd dk; Z fyf[k; sA (U-SA)
- izu 4& ,dkRed 'kkl u izkkyh dh fo'kškrk, a fyf[k; sA (U-SA)
- izu 5& ,dkRed 'kkl u izkkyh dks l dVdky ds fy; s mi ; žr D; ka ekuk x; k gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 6& ,dkRed 'kkl u izkkyh ea ukšj'kgh dk cksycky gkrk gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 7& l žkkRed 'kkl u izkkyh dh fo'kškrk, a fyf[k; sA (K-SA)
- izu 8& l d nkRed 'kkl u izkkyh ds xqk fyf[k; sA (K-SA)
- izu 9& l d nh; 'kkl u izkkyh dks l dVdky ds fy; sfucžy 'kkl u dgk x; k gS\ D; ka (U-SA)

- izu 10& jkT; dk vfHki k; Li"V djrsqq } jkT; dk dkbZ, d ifjHk"kk nhft; sA(K-SA)
- izu 11& vjLrwus l jdkj dk oxtZdj.k d\$ sfd; k gS\ (U-SA)
- izu 12& ,dkRed 'kkl u izkkyh dks de [kphZyh 'kkl u izkkyh dgk tkrk gS\ rdZdh i q"V dhft; sA (U-SA)
- izu 13& jkT; ds dkbZpkj vfuok; Zdk; Zcrkb, A (U-SA)
- izu 14& jkT; ds fy; s l Ei Hkqk vko'; d D; ka gS\ (K-SA)
- izu 14& l a'kkRed 'kkl u izkkyh ea ns kHkFDr dk foHkktu gksus dh l Hkkouk d\$ s cuk jgrh gS\ (A-SA)

nh?kz mUkjh; izu

- izu 1& ^jkT; orZeku l mHkZ ea, d vfuok; Zvko'; drk g\$ dFku dks Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 2& ,dkRed ,oa l a'kkRed 'kkl u izkkyh ea vUrj Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 3& v/; {kh; 'kkl u izkkyh ds xqkka ij izdk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 4& l a nkRed ,oa v/; {kkRed 'kkl u izkkyh ea vUrj Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 5& ^l a'kkRed 'kkl u eafucZy ,oa Nks/sjkT; Hkh 'kfDr'kkyh gks tkrs g\$ bl dFku ds vk/kkj ij l a'kkRed 'kkl u izkkyh ds xqkka ij izdk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 6& l a'kkRed 'kkl u izkkyh ea l a'k ea l fEefyr bdkb; ka ds l a'k l s i Fkd gksus dk Hk; d\$ s cuk jgrk gS\ (U-LA)
- izu 7& jkT; ds dk; k\$ dk foLrkj l so.kZu dhft; sA (U-LA)
- izu 8& Hkkjr ,d ykd dY; k.k dkjh jkT; gSA dFku dh i q"V eardZnhft; sA(U-LA)
- izu 9& ^ykd dY; k.k dkjh jkT; 0; fDrokn vk\$ l ektokn dschp ,d l Unj l e>k\$ k g\$ A dFku dks Li"V dhft; sA (A-LA)

&&00&&

bdkbz & 03

vfr y?kq mÙkj h; i zu

- izu 1& Lorærk dk vFkzLi "V dhft; sA (U-VSA)
- izu 2& I dkjkRed , oaudkjRed Lorærk ea vrj crkb; sA (U-VSA)
- izu 3& I ekurk dk vFkzLi "V dhft; sA (U-VSA)
- izu 4& dkumu dk vk'k; fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 5& izkkl dh; dkumu D; k gS\ (K-VSA)
- izu 6& v/; kns'k D; k gS\ (K-VSA)
- izu 7& Lorærk ds nks fo'kškrk; a fyf[k; sA (U-VSA)
- izu 8& vkfFkd Lorærk dksLi "V dhft; sA (K-VSA)
- izu 9& ikñfrd I ekurk dk D; k vfHki k; gS\ (K-VSA)
- izu 10& nks vko'; d ijflFkfr; klfyf[k, ftl I sl ekurk LFkfi r gks\ (U-VSA)
- izu 11& D; k I ekurk I s'kšk.k dk vUr I Etko gS\ (U-VSA)
- izu 12& I Økkfud dkumu fdl sdgrsg\ (K-VSA)
- izu 13& U; k; D; k gS\ (K-VSA)
- izu 14& dkumu ds foHkUu izdkja ds uke fyf[k; s ½dkbz pkj½ (K-VSA)

y?kq mÙkj h; i zu

- izu 1& Lorærk dh I j {kk fdu&fdu n'kkvka ea I Etko gS\ (K-SA)
- izu 2& I ekurk dh vfHkyk"kk us Lorærk dh vk'kkvka ij i kuh Qj fn; k gS bl dFku ds I eFku eardZnhft; sA (U-SA)
- izu 3& ^vkfFkd I ekurk dsfcuk jktuhfrd Lorærk vFkzhu gSA* Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 4& dkumu ds rRo ij izk'k Mkfy; sA (U-SA)
- izu 5& I ekftd U; k; dsegRo ij izk'k Mkfy; sA (U-SA)

- izu 6& jhfr fjokt dkumu ds ikphure L=kr gāA Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 7& I dkjkRed Lorærk , oaudkjRed Lorærk I svk'k; Li"V djāA (U-SA)
- izu 8& ikñfrd vkš ukxfjd Lorærk ea vlrj Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 9& Lorærk vkš I ekurk nksuks dk mnæs; , d gh gSLi"V djāA (U-SA)
- izu 10& dkumu ds I e{k I ekurk I sD; k vk'k; gSA (K-SA)
- izu 11& dkumu ds L=krks dk mYys[k rhu fclnw/ka ij dhft; sA (U-SA)
- izu 12& U; k; ds vk/kkjHkur vk; ke dks&dks I s gā \ (U-SA)

nh?kz mÜkjh; izu

- izu 1& dkumu ds foHkUu L=kr dks&dks I s gā \ (U-LA)
- izu 2& vPNs dkumu dh fo'kškrk, afyf[k; sA (K-LA)
- izu 3& dkumu dk ikyu D; ka vko'; d gā \ (U-LA)
- izu 4& oržeku I anHkZ eadkumu dk fuekzk fdl I ūFkk }kjk fd; k tkrk gSA ml ds }kjk fufež dkumaka dksD; ka vPNk ekuk tkrk gā \ dFku dh i q"V eardZnhft; sA (A-LA)
- izu 5& ykdrkfi=d I ekt ea I keftd U; k; dh iklrh dsfy; s dks&dks I siž kl I jdkj }kjk fd; s tk jsgā \ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 6& Lorærk o I ekurk ijLij I g; kxh gSA bl dFku ds i{k eardZnhft; sA (A-LA)
- izu 7& U; k; ds vk/kkjHkur rRoka dk foLr'r 0; k[; k dhft; sA (U-LA)
- izu 8& dkumu ds izdkjka dk mYys[k djrsgq sl dškkfud dkumu , oakon tfur dkumu ea vlrj Li"V dhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbz & 04

vfr y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& I ño/kku fdl s dgrsgð\ (K-VSA)
- izu 2& fyf[kr I ño/kku fdl s dgrsgð\ (K-VSA)
- izu 3& vfyf[kr I ño/kku I sD; k vfHki k; gS\ (K-VSA)
- izu 4& ifjorÙ'khy I ño/kku dsD; k vfHki k; gS\ (K-VSA)
- izu 5& vifjorÙ'khy I ño/kku I sD; k vfHki k; gS\ (K-VSA)
- izu 6& Hkkjrh; I ño/kku dh iLrkouk ea42oa I ño/kku I ákkku }kjk dk&dk I s'kCn t kM/x; sgð\ (K-VSA)
- izu 7& fodfl r I ño/kku I sD; k vk'k; gS\ (K-VSA)
- izu 8& Hkkjr dk I ño/kku dc LohÑr gq/k vkj dc ykxqgq/k \ (K-VSA)
- izu 9& fufeŕ I ño/kku fdl s dgrsgð\ (K-VSA)
- izu 10& fdl I ño/kku ea Økár dh I EHkkouk ugha gkrh \ (K-VSA)

y?kqñÙkjh; izu

- izu 1& vfyf[kr I ño/kku ea Økár dh I Hkkouk /kñey gks tkrh gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 2& yphyk I ño/kku dks I æV dky dsfy; smi; Ør D; ka ekuk tkrk gS\ (U-SA)
- izu 3& yphyk I ño/kku ds iæ[k nk'k fyf[k; sA (U-SA)
- izu 4& jkT; dh ixfr ea dBkj I ño/kku ck/kd gS Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 5& Hkkjrh; I ño/kku foLr , oa0; ki d gS Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 8& i ñkfuj i {k jkT; I svk'k; Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 7& I ño/kku dh , d I ožkU; ifjHkk"kk nhft; sA (K-SA)
- izu 8& yphyk I ño/kku jk"Vª ds fodkl ea dS s I gk; d gkrk gS\ (U-SA)
- izu 9& tu vkdkñkvka dk ifrfcEc fdl I ño/kku dks dgk tkrk gS\ (U-SA)

- izu 10& dksu I k I fio/kku I dV dky dsfy; svuiq; ksxh gS\ (U-SA)
- izu 11& fyf[kr , oavfyf[kr I fio/kku eadkz rhu vUlj fyf[k, A (U-SA)
- nh?kz mUkjh; izu
- izu 1& I Ei wkz i HkRQo I a Uu ykdra=kRed x.kjKT; I sD; k vk'k; gS\ foopuk dhft; A (A-LA)
- izu 2& I fio/kku oxhZdj.k dk v/kkj D; k gS\ (U-LA)
- izu 3& Hkkjrh; I fio/kku dk Li: i ns[kuseaI aKkRed gSfdUrqml dh vkRek , dkRed gSA dFku dh i q"V dhft; sA (A-LA)
- izu 4& Hkkjrh; I fio/kku ds iæq[k L=ksr fyf[k; sA (U-LA)
- izu 5& Hkkjrh; I fio/kku dks m/kkj dk FkSyk D; ka dgk tkrk gS\ (U-LA)
- izu 6& Hkkjrh; I fio/kku dh fo'kSkrvka ij idk'k Mkfy; sA (A-LA)
- izu 7& Hkkjrh; I fio/kku ds iæq[k L=ksr ka ij idk'k Mkfy; sA (A-LA)
- izu 8& vki ds n"V eavkn'kz I fio/kku eadksu&dksu I sy{k.k gkuh pkfg; sA (A-LA)
- izu 9& I fio/kku dh ifjHkk"kk nrs gq s ifjorZu'khy , oavifjorZu'khy I fio/kku eavUlj Li"V dhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbz & 05

vfr y?kqñÙkj h; i zu

- izu 1& ekšyd vf/kdkj dks emy vf/kdkj D; ka dgk tkrk gš\ (K-VSA)
- izu 2& uhfrfunðkd rRo l sD; k vfñki k; gš\ (K-VSA)
- izu 3& ukxfjd fdrus izkj ds gkrs gð\ (K-VSA)
- izu 4& ukxfjd , oafonš kh ea vlrj Li "V dhft; sA (U-VSA)
- izu 5& ukxfjdrk dh fo'kškrk, a fyf[k; sA (K-VSA)
- izu 6& vf/kdkj fdl s dgrs gð\ (K-VSA)
- izu 7& jktuhfrd vf/kdkj l sD; k vk'k; gš\ (K-VSA)
- izu 8& i kñfrd vf/kdkj fdl s dgrs gð\ (K-VSA)
- izu 9& drD; dk vFkZ Li "V dhft; sA (U-VSA)
- izu 10& uhfr funðkd rRo l sD; k vk'k; gš\ (K-VSA)
- izu 11& uhfr funðkd rRo U; k; ; kš; ugha gð D; ka \ (U-VSA)
- izu 12& Hkkjr eafL=; ka ds dY; k.k l s l æñ/kr nks uhfr funðkd rRo fyf[k; sA (K-VSA)

y?kqñÙkj h; i zu

- izu 1& ekšyd vf/kdkj dh fo'kškrk, a fyf[k; sA (K-SA)
- izu 2& ukxfjdka ds ekšyd vf/kdkj fdu i fjfLFkfr; ka ea LFkfxr gks tkrs gð \ Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 3& ^drD; ka ds l ð kj ea gh vf/kdkj ka dk vlrRo gð* dFku dks Li "V dhft; sA (U-SA)
- izu 4& jkT; ds uhfr funðkd rRo dks fujFkZd , oa vuko' ; d ekuk tkrk gšA D; ka \ (U-SA)
- izu 5& ukxfjdrk i klr djus grq dkš&dkš l h fof/k; ka gð\ (U-SA)
- izu 6& fdu&fdu i fjfLFkfr; ka ea 0; fDr dh ukxfjdrk l eklr gks tkrh gš\ (U-SA)
- izu 7& vkn'kZ ukxfjdrk ds i æq k xqk fyf[k; sA (U-SA)
- izu 8& Hkkjr ea ukxfjdrk i klrh ds fy; s fonš kh dks dkš&dkš l s 'krZ dks i jk djuk i Mf k gš\ (U-SA)

- izu 9& jktnr fdl sdgrsgs\ (U-SA)
- izu 10& i ; kbj.k ou] ol; thokadh l j{kk l æf/kr uhfr funðkd rRokadk o.ku dhft; A (U-SA)
- izu 11& Hkkjr ea fØ; kflor rhu uhfr funðkd rRokadk mYy[k dhft; sA (K-SA)
- izu 12& canh i R; {khdj.k l sD; k vk'k; gs\ (K-SA)
- izu 13& ijeknsk ys[k l sD; k l e>rsgs\ (U-SA)
- izu 14& vf/kdj iPNk ys[k fdu ifjLFkr; ka ea tkjh fd; k tkrk gs\ (U-SA)

nh?kz mUkjh; izu

- izu 1& l ækkfud mi pkjka ds vf/kdkjka dk foLrr 0; k[; k dhft; sA (U-LA)
- izu 2& Lorærk ds vf/kdkj ds vlrxr ukxfjdka dks dk&dk& l h Lorærk nh x; h gs\ foLrkj l sfoopuk dhft; sA (A-LA)
- izu 3& ykdY; k.kdkjh jkT; D; k gs\ ykdY; k.kdkjh jkT; ds }kjk l ákfnr dk; k& dk o.ku dhft; sA (A-LA)
- izu 4& Hkkjrh; l fo/kku }kjk inRr l ekurk ds vf/kdkj dks l e>kb; sA (K-LA)
- izu 5& ekSyd vf/kdkj , oa uhfr funðkd rRo ea vlrxj Li "V dhft; sA (U-LA)
- izu 6& /kkfeð Lorærk ds vf/kdkj dks l foLrkj l e>kb; sA (U-LA)
- izu 7& vkn'kz ukxfjdrk dsekZ ea vkusokyh ck/kkvka ds fuokj.k gsrq l qkko nhft; A (U-LA)
- izu 8& Hkkjrh; ukxfjdrk dh i æ[k fo'k&krk, afyf[k; sA (U-LA)
- izu 9& ekSyd vf/kdkjka ds dk&dk& l smnns; gs\ (U-LA)
- izu 10& Hkkjr ea /keZ fuji {krk rFkk /kkfeð Lorærk ds vf/kdkj dk pkyh nkeu dk l Ecu/k gs\ Li "V dhft; sA (U-LA)
- izu 11& ukxfjdka dks i klr Lorærk l Ecu/kh ekSyd vf/kdkjka dk o.ku dhft; sA (U-LA)
- izu 12& vki ds nf"V dks k l svkn'kz ukxfjd ea dk&dk& l sxqkka dk l ekosk vi {kr gksk \ (U-LA)
- izu 13& Hkkjr ea uhfr funðkd rRo dks vi ukdj ykd dY; k.kdkjh jkT; dh dS s LFkki uk dh tk l drh gs\ Li "V dhft; sA (U-LA)

&&00&&

bdkbZ & 06

vfr y?kqñÜkjh; izu

izu 1& dñnz, oajkT; eafof/k fuekZ=h I ÆFkk dksfdu&fdu ukeka I s tkursgš\ (K-VSA)

izu 2& fo/kku e.My dsfdrus I nu gkrs gš, oamuds I nuka ds D; k&D; k uke gš\
(K-VSA)

izu 3& orZeku ea ykd I Hkk, oajkT; I Hkk ea Øe'k% I nL; ka dh I ã; k D; k gš\ (K-VSA)

izu 4& dñnz ea ukeek= dh dk; ã kfydk i æ[k dkñu gkrk gš\
(K-VSA)

izu 5& egkfhk; kx D; k gš\
(K-VSA)

izu 6& rhuka I sukva ds i æ[k dks D; k dgrs gš\
(K-VSA)

izu 7& jk"Vñ fr v/; kns k dc tkjh djrk gš\
(K-VSA)

izu 8& Hkkjr dh I ãpr fuf/k I s/ku fudkyuso tek djus I ækh fu; e fdl ds }kjk
cuk; k tkrk gš\
(K-VSA)

izu 9& jk"Vñ fr ds vuq fLFkr eamudsnkf; Roka dk fuoZu fduds }kjk I ã kfnr fd; k
tkrk gš\
(K-VSA)

izu 10& mPre-U; k; ky; ds e[; , oavU; U; k; kf/k'kka dh fu; ãDr fduds }kjk fd; k
tkrk gš\
(K-VSA)

izu 11& jk"Vñ fr }kjk ykd I Hkk, oajkT; I Hkk ea Øe'k% fdrus I nL; ka dks euksur
fd; k tkrk gš\
(K-VSA)

izu 12& jkT; I Hkk ds I nL; ka dk fuokpu fdl izkkyh I s gkrk gš\
(K-VSA)

izu 13& ykd I Hkk ds I nL; rk grqmEhnokj dh dkbZ nks; kx; rk fyf[k, A (K-VSA)

izu 14& ykd I Hkk ds nks i æ[k inkf/kdkfj; ka ds uke fyf[k; s A (K-VSA)

izu 15& ykd I Hkk jkT; I Hkk I s fdu vFkkZ ea vyx gš nks vUrj fyf[k; s A (K-VSA)

izu 16& fo/kku I Hkk ds I nL; ka dk fuokpu fdl izdkj gkrk gš\
(K-VSA)

izu 17& fo/kku ifj"kn] fo/kku I Hkk dh vi\$kk de 'kfDr'kkyh gš ds s \ nks dkj .k
fyf[k; s A (K-VSA)

izu 18& jkT; I Hkk ds dkbZ nks dk; Z fyf[k; s A (K-VSA)

- izu 19& ea-h ifj"kn , oa ea-heMy ea dkbZ nks vUvj fyf[k; sA (U-VSA)
- izu 20& ekSyd vf/kdkjka dk j{kd igjh fdl s dgk tkrk gS\ (U-VSA)
- y?kqñÜkj h; izu
- izu 1& ernkrk dsfy; sD; k ; kx; rk fu/kkZjr gS\ (K-SA)
- izu 2& ykdI Hkk dh I nL; rk dsfy; smEehnokj dsfy; s fu/kkZjr ; kx; rk dks&dks I h gS\ (K-SA)
- izu 3& jkT; I Hkk dks dks I h , d h nks 'kfDr; ka i klr gS tks ykdI Hkk dks i klr ugha gS\ (K-SA)
- izu 4& fo/kku e.My dk xBu fdl izdkj gkrk gS\ (K-SA)
- izu 5& jk"Vfr dk fuokpu fdl izdkj gkrk gS\ (K-SA)
- izu 6& jk"Vfr dks in I sgVkus dsfy; s dks I h ifØ; k vi uk; h tkrh gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 7& mPp U; k; ky; dk xBu fyf[k; sA (K-SA)
- izu 8& mPp U; k; ky; ds U; k; kf/k'kka dks in eDr djus dh ifØ; k fyf[k; s\ (K-SA)
- izu 9& jk"Vfr dk fuokpu fdl i) fr I sgkrk gS\ vkj ernku fdl izdkj gkrk gS\ (A-SA)
- izu 10& jk"Vfr dsforrh; vf/kdkj dks&dks I sgS\ rhu fclnw/kaeamYys[k dhft; sA (K-SA)
- izu 11& NRrhl x<+dsed; ea-h ds dkbZ pkj dk; Zfyf[k; sA (U-SA)
- izu 12& dkuw fuekZk dh ifØ; k dks I e>kb; sA (U-SA)
- izu 13& NRrhl x<+fo/kku I Hkk ds xBu dk o.ku dhft; sA (U-SA)
- izu 14& fo/kku ifj"kn dk xBu ds sgkrk gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 15& jkT; I Hkk dk I Hkki fr dks gkrk gS , oa muds D; k nkf; Ro gksr gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 16& NRrhl x<+mPp U; k; ky; eafdrus U; k; /kh'k gS\ (K-SA)
- izu 17& mRi gk.k dk D; k vfkZ gS\ (U-SA)

izu 18& ftyseanhokuh vksj QkSt nkjh I sl a/fi/kr I cl scMk U; k; ky; dksu I k gkrk gS
ml ds {ks=kf/kdkj dks fyf[k; sA (K-SA)

izu 19& U; kf; d iujkoykdu I sD; k vk'k; gS\ Li"V dhft; sA (U-SA)

izu 20& U; kf; d Lora=rk dsfy; s dkbzpkj mik; crykb; sA (U-SA)

nh?kz mUkjh; izu

izu 1& jkT; I Hkk dksmPp I nu dgk tkrk gSvkj ykd I Hkk dksfuEu I nu dgk tkrk
gS ckotm dh ykd I Hkk jkT; I Hkk I s vf/kd 'kfDr'kkyh gS\ D; ka\ (U-LA)

izu 2& ykd I Hkk v/; {k ds nkf; Roka ij izk'k Mkfy; s\ (A-LA)

izu 3& ykd I Hkk ds dk; Z, oa'kfDr; ka dh foLr'r foopuk dhft; s\ (A-LA)

izu 4& fo/kku I Hkk ds dk; Z, oa'kfDr; ka dh foopuk dhft; s\ (A-LA)

izu 5& fo/kku I Hkk , oafokku ifj"kn dh ryukRed foopuk dhft; s\ (A-LA)

izu 6& jk"Vfr ds I dV dkyhu 'kfDr; ka dk o.ku dhft; s\ (U-LA)

izu 7& ekfyd vf/kdkjka ds I j {kd ds : i ea I okPp U; k; ky; ds egRo ij izk'k
Mkfy; sA (A-LA)

izu 8& ea=h ifj"kn gh ns'k dh okLrfod dk; Zi kfydk gS bl dFku dksLi"V djrs gq s
; g crkb; sfd I akh; I jdkj dh okLrfod dk; Zi kfydk 'kfDr; ka ea=h ifj"kn
ea gh fufgr gS\ (U-LA)

izu 9& NRrhl x<+fo/kku ifj"kn ds xBu] dk; Z, oami; kfxrk dksLi"V dhft; sA
(U-LA)

izu 10& jkT; icy doy I dskkfud iedk gS\ Li"V dhft; sA (U-LA)

izu 11& NRrhl x<+jkT; ds mPp U; k; ky; ds xBu] dk; Z, oa'kfDr; ka ij izk'k
Mkfy; A (U-LA)

&&00&&

- izu 10& mPpre U; k; ky; ds i kj hkd {ks=kf/kdkj dk o.kzu dhft; sA (U-SA)
- izu 11& U; k; kf; d i uj koykdu l cakh {ks=kf/kdkj l sD; k vfhki k; gS\ (K-SA)
- izu 12& ykdrae ea LFkkuh; Lo'kkl u l Rrk ea turk dh Hkkxhnhkj dh uenuk gS\ l e>kb, A (U-SA)
- izu 13& turk ea ^jktuhfrd tkx: drk i pk; rh jkt 0; oLFkk dh nsu gS* 0; k[; k dhft; A (U-SA)
- izu 14& uxj ikfydk dk v/; {k dk fuokpu fdl idkj gsrk gS\ (K-SA)
- izu 15& xte ipk; r dk xBu fdl idkj gsrk gS\ (K-SA)
- izu 16& tuin ipk; r dk xBu fdl idkj gsrk gS\ (K-SA)
- izu 17& vki ds vud kj LFkkuh; Lo'kkl u dks l Qy cukusgrqD; k l pko nsuk mi ; qR l e>xaA (U-SA)
- izu 18& uxj ipk; r , oauxj ikfydk ea vlrj Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 19& fodkl dh fn'kk ea i klr mi yfC/k; ka ij idk'k Mkfy; sA (U-SA)

nh?kz mUkj; izu

- izu 1& ftyk ifj"kn ds xBu , oadk; Zfyf[k; sA (K-LA)
- izu 2& uxj ikfydk ds xBu , oadk; Zfyf[k; sA (K-LA)
- izu 3& xte ipk; r ds vk; ds Jks=ka dk o.kzu dhft; sA (U-LA)
- izu 4& uxj ikfydk ds vk; ds Jks=ka dk o.kzu dhft; sA (U-LA)
- izu 5& ^i zkkuea=h dk sea=hx.k : ih rkjka dse/; plnæk dgk tkrk gSA* dFku dh i q"V ea i zkkuea=h ds dk; kã dks fyf[k; sA (U-LA)
- izu 6& efi=ifj"kn ds dk; Z , oa 'kfDr; ka ij idk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 7& jkT; i ky dh fu; qDr D; ka gsrh gS\ fuokpu D; kaugha\ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 8& ^ed; ea=h dks jkT; : ih uko dk pkyd dgk tkrk gSA* dFku dh i q"V dhft; A (U-LA)
- izu 9& jkT; efi=ifj"kn ds dk; kã ij idk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 10& l okPp U; k; ky; , d vfhkys[k U; k; ky; gSA dFku dh i q"V dhft; sA (U-LA)

- izu 11& mPpre-U; k; ky; ds vihyh; {ks=kf/kdkj dk mYys[k dhft; sA (K-LA)
- izu 12& vk/kfud ipk; rh jkt 0; oLFkk ikphu ipk; r dk fodfl r : i gSA foopuk dhft; sA (U-LA)
- izu 13& uxj fuxe ds xBu dk; Z, oa vk; ds L=krka dk o.ku dhft; sA (U-LA)
- izu 14& 74oaI dskkfud I akku vf/kfu; e }kj uxjh; Lo'kkl u dsI ECU/k eadku&dku I siko/kku fd; sx; sg\$ Li "V dhft; sA (U-LA)
- izu 15& LFkkuh; Lo'kkl u dk D; k vk'k; gS\ bl dh vko'; drk ij izk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 16& tuin ipk; r dsjpuk ½xBu½ dk; Z, oa vk; dsI k/kuka ij izk'k Mkfy; sA (U-LA)

&&00&&

- izu 2& cgnyh; izkkyh l sD; k ykHk gS\ (K-SA)
- izu 3& , dnyh; izkkyh eaD; k&D; k nkSk gS\ (U-SA)
- izu 4& fgr l eeg , oancko l eeg ea vlrj fyf[k; sA (U-SA)
- izu 5& fgr , oancko l eeg dsy{k.k fyf[k; sA (U-SA)
- izu 6& l kEinKf; d ncko l eeg Hkkjr eafdl izdkj l fØ; gS\ (U-SA)
- izu 7& tkfr ncko l eeg dk i Hkko fyf[k; sA (U-SA)
- izu 8& Hkk"kk; h ncko l eeg D; k gS\ (K-SA)
- izu 9& ncko l eeg ds dk; kã ij izdk'k Mky; sA (A-SA)
- izu 10& ykder ds vko'; d rRoka ij izdk'k Mky; sA (A-SA)
- izu 11& l pr , oa izq) ykder LoLFk ykdra dh i Fke vko'; drk gS ds l cãk ea
ykder dsegRo fyf[k; sA (U-SA)
- izu 12& ^vf'k{kk , oavKkurk LoLFk ykder ds fueZk ea i e[ck ck/kd gS dFku l sdgka
rd l ger gSLi"V dhft; sA (A-SA)
- izu 13& nfjnrk Hkh LoLFk ykder fueZk ea ck/kd gS\ Li"V dhft; sA (A-SA)
- izu 14& jk"Vh; jktuhfrd ny dh ekU; rk grqfu/kkZjr eki n.M D; k gS\ (U-SA)
- izu 15& ykder] cger , oa l kefgd er ea vlrj Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 16& LoLFk tuer fueZk ds ekxz ea vkus okyh dk bZ rhu ck/kk; a fyf[k; sA (U-SA)
- izu 17& ykder] iztkra dh igjnkj gS\ l e>kb; sA (U-SA)
- izu 18& jktuhfrd ny , oancko l eeg ea vlrj Li"V dhft; sA (U-SA)
- izu 19& jktuhfrd ny i frfuf/k; kRed 'kk l u izkkyh dk vk/kkj gS\ (U-SA)

nh?kz mÜkj; izu

- izu 1& ykder fueZk ds eq; l k/ku dk&dk l sgS\ l foLrkj o.kZ dhft; sA
(U-LA)
- izu 2& LoLFk ykder ds fueZk ds fy; s fdu&fdu i fjLFkfr; ka dk gkuk vko'; d
gS\ Li"V dhft; sA (U-LA)
- izu 3& l ekpkj i = , oanjn'kZ ykder fueZk ds i Hkkoh l k/ku gSA Li"V dhft; sA
(U-LA)

- izu 4& jktuhfrd xBcU/ku oržeku l e; dh ekax gSA bl dFku dh i q"V ea xBcđku
l jdkj dh mi ; kfxrk ij izdk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 5& jktuhfrd nyka dsfu; æ.k dsfy; sfgr , oancko l egg dk gksak vko' ; d gS
rdZl fgr l e>kb, A (U-LA)
- izu 6& ^tgkajktuhfrd ny ughaogkaykdræ ughā dFku dh l eh{kk dhft ; sA(U-LA)
- izu 7& ekU; rk i klr jk"Vh; jktuhfrd nyka dsuke fy[krsqg sfdl h , d jk"Vh; ny
dh 0; k[; k dhft ; sA (U-LA)
- izu 8& NRRhl x<+eancko l egg ds dk; Zizkkyh dh l eh{kkRed 0; k[; k dhft ; sA
(U-LA)
- izu 9& l q'kf{kr , oal e>nkj turk LoLFk tuer dsfuekZk eavi uh egRoi wkZ Hkfredk
fuHk l drh gSA Li"V dhft ; sA (U-LA)
- izu 10& l æfBr foi {k dk vHkko Hkkjrh; jktuhfr dh fu; fr gS \ 0; k[; k dhft ; sA
(U-LA)
- izu 11& fgr ; k ncko l egka dh dk; Zizkkyh ij izdk'k Mkfy; sA (U-LA)
- izu 12& ncko l egka ds mi l Fkfr l s gh nšk ; k l ekt ykHkkflor gkrk gS \ Li"V
dhft ; A (U-LA)
- izu 13& {k=h; ncko l egg Hkkjrh; jktuhfr dksfdl izdkj i Hkkfor djrs gS \ (A-LA)

&&00&&

i f j f ' k " V

Kku ds izu

- izu 1& jktuhfr foKku ds vk/kfud i f j Hkk"kk fyf[k; sA K
- izu 2& dkuu ds i æ[k izdkj ka dk mYy[k dhft ; sA K
- izu 3& i ; kbj .k j {kk grqukxfjd drD; ka dk mYy[k dhft ; sA K
- izu 4& Hkkjrh; l fo/kku ea 42oa l ākksku }kj k fdu 'kCnkoyh dks tkM/lt x; k gS \ K

vocksk ds izu

- izu 1& jkT; dsegRoi wkZ rRoka ea l okZ/kd egRoi wkZ rRo fdl sekurs gS \ U
- izu 2& Lorærk] l ekurk ea ck/kd dS sgks tkrh gS \ U
- izu 3& viR; {k fuokpu ds }kj k Hkkjr ea fdl dk puko gkrk gS \ U

dkšky ds izu

izu 1& I d nkRed 'kkl u dksykdra=h; 'kkl u dsvuq i iz kkyh D; kaekuh tkrh gS\ A

izu 2& jkT; I Hkk dks dks I k fof'k"V fo'kškkf/kdkj i klr gS\ A

izu 3& fdu ifjfLFkfr; kaekjk"V fr vi usLofood I sfu.kž yusdsfy; sLora= gS\A

&&00&&

oLrfu"B izu

d{kk& 11oh} fo"k; %& jktuhfr foKku bdkbZ & 01

3/4> ,d 'kCn ea mRrj nhft; s &

- 1/4 1/2 fdl h Hkh fo"k; ds Øec) , oafof/kor Kku dks D; k dgrs gð \
- 1/2 1/2 jktuhfr 'kkL= ds v/; ; u l sfdl dk fodkl gkrk gS \
- 1/3 1/2 dks VY; ds vFkZ kkL= dk eq; fo"k; D; k Fkk \
- 1/4 1/2 vNurka ds i S Ecj fdl s dgrs gð \
- 1/5 1/2 egkRek xkzkh ds jktuhfrd xq dks Fks \

3/4> fjDr LFkkuka dh i firZ dhft; s &

- 1/4 1/2 jktuhfrd foKku ----- vkj ----- jkT; ds l kFk gkrk gS \
- 1/2 1/2 euq dh ifl) jpuk xBFk dk uke ----- gSA
- 1/3 1/2 vk/kfud dky ----- bZ l svkt rd ekuk tkrk gSA
- 1/4 1/2 uohu Hkkjr dk l ns k okgd ----- gSA
- 1/5 1/2 Hkkjr; jktuhfrd fpuru dks ----- dky [k.Mka ea foHkDr gSA

3/4> mfpr l Ecl/k tkSM; s &

- ifl) jktuhfrd fopkj & fopkj d
- 1/4 1/2 jktuhfr foKku ea jkT; dk v/; ; u gkrk gSA & yhdlkd
- 1/2 1/2 jktuhfr foKku ea l eq dk v/; ; u gkrk gSA & tktZcukM
- 1/3 1/2 jktuhfr foKku ea jkT; , oal jdkj nksuka dk v/; ; u gkrk gSA & MfoM LVu
- 1/4 1/2 jktuhfr foKku eW; ka dk l RrkRed vkca/u gSA & fxyØkbV
- 1/5 1/2 jktuhfr foKku ds }kj k l H; rk dh j{kk dh tkrh gA & Cyw'kyh

¾> cgfodYih izu&

- ¼½ ikphu dky ds iæq[k jktuŕrd fpŕrd Fks
¼½ egkRekxka[kh] ½c½ MkwHkhejko vEcMdj
¼½ vjfoln ?kkSk ¼n½ euq
- ½½ jktuŕr foKku I jdkj ds rRok&dk ml h izdkj vuq dku djr g\$ ftI izdkj
I Ei fRr 'kkL= I Ei fRr dk tho foKku thou dk chtxf.kr v&ksrFkk T; kfefr
'kkL= LFkku o vkdkj dk fuEu dFku fdl dk gSA
- ¼½ dk\$VY;] ½c½ Cy&'kyh
¼½ tku I hys ¼n½ xkuj
- ½½ jktuŕr foKku dksfoKku ekuus I sdfI usblldkj fd; k A
¼½ , Me.M odj ½c½ vjLrq
¼½ cknk ¼n½ gkCI
- ¼½ ^jktuŕr 'kkL= dsfcuk bfrgkl dk dkbZQy ugh& fdl usdgg %&
¼½ Ýhe\$u] ½c½ i ks I hys
¼½ Mkw yhdkd ¼n½ vjLrq
- ½½ bfrgkl vks jktuŕr foKku dh I hek, a, d vks I snq jh vks rd I ekUrj
pyrh g\$ ijUrqnksuka gh i Fkd vks Loræ fo"K; g\$ dFku fdl usdgg %&
- ¼½ i ks ckdj] ½c½ esdth
¼½ c\$u ¼n½ i kVI Z

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kCn ea mRrj

- ¼½ foKku
- ½½ jktuhfrd pruk
- ⅓½ jktuhfr
- ¼½ MKW vEcMdj
- ⅕½ xki ky Ñ".k xks[kys A

¾> [kkyh LFkku

- ¼½ vkjEHK] vUr
- ½½ euqLefr
- ⅓½ 1500 bZ
- ¼½ egkRekxkakh
- ⅕½ rhu

¾> mfpr l cdk

- ¼½ Cyd'kyh
- ½½ yhdkd
- ⅓½ fxyØbLV
- ¼½ MfoM LVu
- ⅕½ tktZ cukM

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

- ¼½ ¼½ euq
- ½½ ¼ ½ tku l hys
- ⅓½ ¼½ , Me.M odZ
- ¼½ ¼½ i ks l hys
- ⅕½ ¼ ½ i ks ckdj

oLrfu"B izu bdkbz & 02

3/4> ,d 'kCn ea mRrj nlfT; s &

- 1/4 1/2 jkT; dsfdrusvko'; d rRo gkrsga \
- 1/2 1/2 vjkt drk okfn; ka us jkT; dksD; k ekuk gS \
- 1/3 1/2 ckg; vkØe.kka l s j{kk djuk jkT; dk dksu l k dk; Z gS \
- 1/4 1/2 f'k{kk dh 0; oLFkk jkT; dk dksu l k dk; Z gS \
- 1/5 1/2 dk; i kfydk 0; oLFkfi dk l s Loræ gkrh gS, d s 'kkl u dksD; k dgrsga \

3/4> fjDr LFkkula dh ifrz dlfT; s &

- 1/4 1/2 l d nkRed 'kkl u izkkyh ea dk; i kfydk dk izkku ----- gkrk gSA
- 1/2 1/2 dk; i kfydk vkj 0; oLFkfi kfydk ea ikjLi fjd l æk ----- 'kkl u izkkyh dh fo'kkrk gSA
- 1/3 1/2 ----- izkkyh eabzdkbz kai kurh; l jdkja dlnh; l jdkj dsv/khu gkrh gA
- 1/4 1/2 ----- 'kkl u izkkyh ea l keku; rk nkgjh ukxfjdrk gkrh gSA
- 1/5 1/2 bdgjh ukxjdrk ----- 'kkl u izkkyh dh fo'kkrk gSA

3/4> mfpr l Ecl/k tkM; s &

- 1/4 1/2 , dkRed 'kkl u izkkyh & l æk , oajkT; ka dschp 'kfDr; ka dk c\okjka
- 1/2 1/2 l ækkRed 'kkl u izkkyh & l eLr 'kfDr; kw, d gh dlnzdsi kl dlnr
- 1/3 1/2 Hku&Hkx & izkuea=h
- 1/4 1/2 v/; {krkRed 'kkl u izkkyh & jkT; dsvko'; d rRo gA
- 1/5 1/2 l d nkRed 'kkl u izkkyh & jk"V⁴fr

3/4> cgfodYih izu&

- 1/4 1/2 dk; i kfydk vi us dk; kz ds fy, 0; oLFkfi dk ds i fr mRrjnk; h gkrh gS ml s dgrsgS &

1/4 1/2	I 2kkRed]	1/4 1/2	, dkRed
1/4 1/2	I d nkRed	1/4 1/2	v/; {kkRed
1/2 1/2	i zkkuea=h og I w z g\$ ftI ds pkjka vkj u{k= ?kærs gñA fdI us dgk&		
1/4 1/2	xkuj]	1/4 1/2	I hys
1/4 1/2	tfuxd	1/4 1/2	yhdkd
1/3 1/2	Nk&s jkT; ka ds fy; smi ; Ør gksh gS &		
1/4 1/2	, dkRed I jdkj	1/4 1/2	I 2kkRed I jdkj
1/4 1/2	v/; {kkRed I jdkj	1/4 1/2	I d nkRed I jdkj
1/4 1/2	f}I nukRed 0; oLFkfi dk fdI 'kkI u iz kkyh dh fo' k\$krk gS &		
1/4 1/2	I 2kkRed	1/4 1/2	, dkRed
1/4 1/2	I d nkRed	1/4 1/2	v/; {kkRed
1/5 1/2	ea=h ifj"kn ds I nL; , d I kFk r\$ rs gS, oa, d I kFk Mærs gSA fo' k\$krk gS &		
1/4 1/2	I d nkRed	1/4 1/2	v/; {kkRed
1/4 1/2	jktrU=kRed	1/4 1/2	dgyhu rU=kRed

&&00&&

bdkbZ & 2

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kCn ea mRrj

¼½ pkj

½½ vuko' ; d cjk bZ

⅓½ vfuok; L dk; L

¼½ , fPNd dk; L

½½ v/; {kkRed 'kkI u

¾> [kkyh LFkku

¼½ uke ek= dk

½½ I d nh;

⅓½ , dkRed 'kkI u

¼½ I ʔkkRed 'kkI u

½½ , dkRed

¾> mfpr I cdk

¼½ I eLr 'kFDr; kW, d gh dlnz ds i kI dlnhr gkrh gSA

½½ I ʔk , oa jkT; ka ds chp 'kFDr; ka dk cVokj k A

⅓½ jkT; ds vko' ; d rRo

¼½ jk"Vf fr

½½ i zkkuea=h

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

¼½ ¼ ½ I d nkRed

½½ ¼ ½ tfuXl

⅓½ ¼½ , dkRed I jdkj

¼½ ¼½ I ʔkkRed

½½ ¼½ I d nkRed

&&00&&

oLrfu"B itu bdkbz & 03

3/4 > ,d 'kCn ea mRrj nlft; s &

- 1/4 1/2 Lorærk dk I #ikr fdl nsk I sguk \
- 1/2 1/2 0; fDr ij jkT; }kjk dkbzfu; æ.k ughagsuk pkfg; sfdl Lorærk dk i fjpk; d gS \
- 1/3 1/2 I dkjkRed Lorærk ds vuq kj Lorærk fdl dk vHko ughagS \
- 1/4 1/2 fu"i {k , oa Loræ U; k; i kfydk I sgh 0; fDr dh D; k I gf{kr jgrh gS \
- 1/5 1/2 dkuu dks væsth ea D; k dgrs gæA

3/4 > fjDr LFkka dh iirz dlft; s &

- 1/4 1/2 jkT; dkuu dk----- vkg----- nsuka gh gæA
- 1/2 1/2 v/; knsk ----- fdl ds }kjk tkjh fd; k tkrk gSA
- 1/3 1/2 i pk; rh jkt 0; oLFkka ea efgykvka ds fy; s ----- vkj {k.k dh 0; oLFkka dh x; h gSA
- 1/4 1/2 0; fDr; ka ds i kjLi fjd I æzka dks fuf'pr djrs gS ml s ----- dkuu dgrs gSA
- 1/5 1/2 I ekurk dk vfhki k; ----- vHko vkg I Hkh 0; fDr; ka dks fodkl djus ds fy; s ----- vol j i kr gsuk gSA

3/4 > mfpr I Ecl/k tksM; s &

	fgl <u>nh</u> 'kCn	&	v <u>æ</u> st <u>h</u> 'kCn
1/4 1/2 I ekurk		&	fycV <u>h</u> z
1/2 1/2 Lor <u>æ</u> rk		&	x <u>k</u> g <u>e</u> u
1/3 1/2 U; k;		&	dkULV <u>h</u> V; w <u>ku</u>
1/4 1/2 I jdkj		&	bD; f <u>y</u> V <u>h</u>
1/5 1/2 I f <u>io</u> /k <u>ku</u>		&	t <u>f</u> L <u>V</u> I

¾> cgfodYih izu&

¼½ dkuu dsL=kr ughagSA

¼½ jhfr fjokt]

¼½ /kel

¼½ U; kf; d fu.kž

¼½ ykdfgr

½½ dkuu I Ei Hkq dk vknš k gSA fdl us dgk &

¼½ i ks Vh-, p- xhu

¼½ foyksh

¼½ cMjksfoYI u

¼½ tkW vkfLVu

¾½ vkfFkd I ekurk dsfcuk jktuhfrd Lorærk vFkZghu gks tk; xh fdl us dgk&

¼½ ia tokgj yky usj:

¼½ Jherh bñj k xkdkh

¼½ xkdkh th

¼½ yky cgknj 'kkL=h

¾½ I djkrEd Lorærk ds i {k/kj gS&

¼½ ykLdh

¼½ gkCl

¼½ ykLd

¼½ : I ks

¾½ usrd Lorærk ds i {k/kj gS

¼½ xSVy

¼½ ts, l - fey

¼½ fxyØkbLV

¼½ dk.V

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kCn ea mRrj

¼½ bxySM

½½ udkjKRed

⅓½ ifrcU/kka dk

¼½ Lorærk

⅕½ yki

¾> [kkyh LFkku

¼½ f'k'kj tud

½½ jk"V¹fr

⅓½ ipkl ifr'kr

¼½ 0; fDrxr dkuu

⅕½ fo'kSkkf/kdkj dk vHkko] I eku

¾> mfpr I cdk

¼½ bD; fryVh

½½ fycVhZ

⅓½ tflVI

¼½ xkjetV

⅕½ dkULVhV; wku

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

¼½ ¼½ ykdfgr

½½ ¼½ tku vkfLVu

⅓½ ⅓½ Jherh bānj k xkakh

¼½ ¼½ ykLdh

⅕½ ¼½ dk.V

oLrfu" B i t u bdkbz & 04

¾> , d 'kCn ea mRrj nift; s &

¼½ , d s l fio/kku dksD; k dgrsgaft l dh vf/kdkak /kkjk, Wdkuu ds: i ea ys[kc)
gkrk gS \

½½ fufeZ l fio/kku fdl s dgrsga \

¾½ fdl l fio/kku ea ges'kk Økar dh l Ekkouk cuh gkrh gS \

¾½ fodfl r l fio/kku tgkaipfyr gsmi ns'k dsuke fyf[k; sA

½½ Hkkjr dks , d /keZ fujišk jkT; D; ka dgk tkrk gS \

¾> fjDr LFkkua dh i rZ dhft; s &

¼½ Hkkjr dk l fio/kku ----- fnu ykxq gprk A

½½ Hkkjr dk l fio/kku ----- vkj----- nksuks gS A

¾½ ----- l fio/kku ea LFkkf; Ro dk xqj jgrk gS A

¾½ Hkkjr h; l ak----- jkT; vkj----- dñz 'kkl r in'k gS A

½½ l akw l ph ea ----- fo" k; j [ks x; s ga A

¾> mfpr l Ecl/k tkM; s &

¼½ fyf[kr l fio/kku & fo'o dk l cl scM+ l fio/kku

½½ vfyf[kr l fio/kku & l fklrrk

¾½ vkn'kZ l fio/kku dh fo'k'krk & ns'k dsfodkl , oaixfr dsfy; smi ; Ør

¾½ Hkkjr h; l fio/kku dh fo'k'krk gS & l fuf'pr , oaLi "V

¾> cgfodYih i t u &

¼½ yphys l fio/kku dh fo'k'krk gS &

¾½ fuf'pr , oaLi "V] ½½ LFkkf; Ro

¼½ fo'ouh; rk ¾½ jktu'rd thou ea vLFkkf; Ro

$\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ fyf[kr I fio/kku dk xqk gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ Økflur dh I Hkkouk $\frac{1}{c}\frac{1}{2}$ jkT; ds ixfr ea ck/kd
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fodkl , oai xfr ds vudy $\frac{1}{n}\frac{1}{2}$ I fuf'pr , oali "V
 $\frac{1}{3}\frac{1}{2}$ Hkkj rh; I fio/kku I eorhZ I ph eafdrus fo"k; j [ks x; s gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ 97 $\frac{1}{c}\frac{1}{2}$ 52
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ 62 $\frac{1}{n}\frac{1}{2}$ 91
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ dks I k I fio/kku ea I fio/kku dks jktu s rd nyks ds gk Fk dk f[ky k uk dgk tkrk
gS &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ yphyk $\frac{1}{c}\frac{1}{2}$ dBkj
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ fyf[kr $\frac{1}{n}\frac{1}{2}$ fufeŕ
 $\frac{1}{5}\frac{1}{2}$ Hkkj rh; I fio/kku ds fuekZk ea i e d [k ; kxnku fdl dk jgk &
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ I Hkk"k plnz ckd $\frac{1}{c}\frac{1}{2}$ jk tk jke ekgu jk;
 $\frac{1}{4}\frac{1}{2}$ MkW Hkhe jko vEcM dj $\frac{1}{n}\frac{1}{2}$ fouk uk Hkkos

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kCn ea mRrj

- ¼½ fyf[kr I fio/kku
- ½½ ft I dk fuekZk fd;k tkrk gS
- ¾½ dBkj
- ¾½ bxySM
- ½½ jkT; dk dkbZ , d /keZ ugha gSA

¾> [kkyh LFkku

- ¼½ 26 tuojh I u-1950
- ½½ yphyk] dBkj
- ¾½ dBkj
- ¾½ 28 jkT;] 7 dñz 'kkfI r i n s k
- ½½ 97

¾> mfpr I cdk

- ¼½ I fuf' pr , oaLi "V
- ½½ n s k ds fodkl , oa i xfr ds fy; smi ; Ør
- ¾½ I f{klrrk
- ¾½ fo'o dk I cl scMk I fio/kku

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

- ¼½ ¼½ jktufrd thou ea vLFkkf; Ro
- ½½ ¼½ I fuf' pr , oaLi "V
- ¾½ ½ 52
- ¾½ ¼ ½ yphyk
- ½½ ¼ ½ MkW Hkhejko vEcMdj

&&00&&

oLrfu"B itu bdkbz & 05

¾> ,d 'kCn ea mRrj nlft;s &

- ¼½ 0; fDr dsfodkl dsfy; sjkT; ds }kjk tks l fo/kk; anh tkrh gSml sD; k dgrs gð \
- ½½ vi us rFkk nll jks dsfgr dsfy; sfd; s tkus okys dk; Z dks D; k dgrs gS \
- ⅓½ oržku l e; ea ukxfjdka dks fdrus iždkj ds ekfyd vf/kdkj iklr gS \
- ¼½ Hkkjr ea o; Ldrk dsfy; s fdrus mez fu/kkZjr fd; k x; k gS \
- ½½ Hkkjr h; l fo/kku ea ufr funskd rRo dks dgka l sfy; k x; k gS \

¾> fDr LFkkula dh ifrz dlft;s &

- ¼½ ----- l s de mez ds ckydka l s tks [ke Hkkj dk; Z ugha fy; k tk l drk A
- ½½ 0; fDr; ka dks iñfr }kjk inRr vf/kdkj ----- vf/kdkj dgykrk gð
- ⅓½ ekuo vf/kdkj fnol ----- dks euk; k tkrk gS A
- ¼½ vkrd fojkskh vf/kfu; e dk uke ----- gS A
- ½½ ufr funskd fl)klr dks ----- dk l j{k.k iklr ugha gS A

¾> mfpr l Eclk tkM;s &

	vf/kdkj dk uke	&	l <u>ef</u> /kr vu <u>PN</u> n
¼½	Lora <u>r</u> k dk vf/kdkj	&	32
½½	l ekurk dk vf/kdkj	&	19&22
⅓½	'kkSk.k ds fo:) vf/kdkj	&	14&18
¼½	l lñfr , oaf'k{k l <u>ef</u> /k vf/kdkj	&	23&24
½½	l <u>sk</u> kfud	&	29&30

¾> cgfodYih izu&

¼½ ekfyd vf/kdkj ugha gS &

¼½ I ekurk

¼½ Lora=rk

¼½ f'k{kk I ECU/kh vf/kdkj

¼½ ipk; rh jkt o LFKkuh; Lo'kkl u

½½ Hkkjrh; I fo/kku dh fo'kskrk ugha gS &

¼½ I EiwkZ i Hkko I Eilu ykdra=kRed x.kjkt;

¼½ I ekt oknh jkt;

¼½ fufeZ , oafyf[kr

¼½ /keZ I ki\$ k jkt; dh LFKki uk

½½ x.kjkt; I svk'k; gSA

¼½ jkt; dk izkku oadkuqr gsrk gSA

¼½ jkt; dk izkku jktk gsrk gSA

¼½ jkt; dk izkku dh eR; qdsckn ml dk i q gh jktk gsrk gSA

¼½ jkt; dk izkku fuokZpr gsrk gSA

¾½ nkgjh ukxfjdrk I svk'k; gS &

¼½ dlnz , oajkt; dh ukxfjdrk

¼½ xte ipk; r , oauxj ipk; r dh ukxfjdrk

¼½ uxj ikfydk , oauxj fuxe dh ukxfjdrk

¼½ ns kh , oafons kh ukxfjdrk

½½ vkn'kZ ukxfjdrk ds ekxz ea i e q k ck/kk gSA

¼½ vkfFkZl fo"kerk

¼½ mfpr f'k{kk

¼½ ifjokj dk nkf; Ro

¼½ xjhch dk vUr

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

¼½ vf/kdkj

½½ dr0;

¾½ 06

¼½ 18 o"kz

½½ vk; jy&M

¾> [kkyh LFkku

¼½ 14 o"kz

½½ i kÑfrd vf/kdkj

¾½ 10 fnl Ecj

¼½ i k/k

½½ U; k; ky;

¾> mfpr l cdk

¼½ 19&22

½½ &14&18

¾½ 23&24

¼½ 29&30

½½ 32

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

¼½ ¼½ ipk; rh jkT; o LFkkuh; iz kkl u

½½ ¼½ /keZ l ki \$k jkT; dh LFkki uk

¾½ ¼½ jkT; dk izkku fuokZpr gsrk gSA

¼½ ¼½ dñz , oajkT; dh ukxfjdrk

½½ ¼½ vkfFkd fo"kerk

oLrfu"B izu bdkbz & 06

¾> ,d 'kCn ea mRrj nlft; s &

- ¼½ Hkkjr ea dkuuu cukus okyh bdkbz dks D; k dgrs gā \
- ½½ jkT; I Hkk ea jk"V¹ fr }kj k fdrus I nL; ka dks euksur fd; k tkrk gS \
- ¾½ orēku ea ykd I Hkk I nL; ka dh I ā; k fdruh gS \
- ¾½ ykd I Hkk jkT; I Hkk , oa fo/kku i fj"kn ds I nL; feydj fd I dk puko djs gS \
- ¾½ jkT; ka ea I ogkfud rā ds fo Qy gk tkus ij I āV dky dh ?kksk. k dks djr k gS \

¾> fjDr LFkku dh iirz dlft; s &

- ¼½ jk"V¹ fr ykd I Hkk vkš jkT; I Hkk dk I a Dr uke ----- gS A
- ½½ I fo/kku ds ----- oa I ā kskku ds vuđ kj vuđ qpr tkfr , oa tu tkfr; ka dsfy; s 25 tu 2010 rd dsfy; s LFkku vkj f{kr fd; s x; s gS A
- ¾½ ykd I Hkk I nL; ka dh U; wre vk; q ----- gkuh pkfg; s A
- ¾½ jkT; I Hkk dk i nsu I Hkk i fr ----- gkrk gS A
- ¾½ NRrhl x<+ea fo/kku eMy ds ----- I nu gS A

¾> mfpr I Ecllk tkSM; s &

- ¼½ ykd vnkyr & 0; oLFkki dk , oa dk; ā kfydk , d nđ js I s Lorā gkrs gS A
- ½½ I ā nkRed 'kkl u iz kkyh & 'kfDr' kkyh
- ¾½ fo/kku i fj"kn & I kefgd
- ¾½ ykd I Hkk & 'kfDr' fofgu
- ¾½ v/; k{klRed 'kkl u iz kkyh & i jke' kz nk=h

3/4 > cgfodYih izu&

1/4 1/2 NRrhl x<+fo/kku I Hkk ds I nL; ka dh I d[; k gS &

1/4 1/2 110] 1/4 1/2 90

1/4 1/2 85 1/4 1/2 105

1/2 1/2 NRrhl x<+ea jkT; I Hkk ds I nL; ka dh I d[; k gS &

1/4 1/2 10 1/4 1/2 05

1/4 1/2 06] 1/4 1/2 04

1/3 1/2 fo/kku i fj"kn ugha gS &

1/4 1/2 egkj k"V^a 1/4 1/2 fcgkj

1/4 1/2 m-i z 1/4 1/2 NRrhl x<+

1/4 1/2 I okPp U; k; ky; dse d[; U; k/kh'k fdruso" kZrd vi usin ij cusjg I drsg&

1/4 1/2 60 o" kZ 1/4 1/2 62 o" kZ

1/4 1/2 65 o" kZ 1/4 1/2 63 o" kZ

1/5 1/2 NRrhl x<+ea mPp U; k; ky; fLFkr gS &

1/4 1/2 jk; ij 1/4 1/2 vfEc dki j

1/4 1/2 txnyij 1/4 1/2 fcykl ij

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

3/4> ,d 'kcn ea mRrj

- 1/4 1/2 I d n
- 1/2 1/2 12
- 1/3 1/2 545
- 1/4 1/2 jk"Vⁱ fr
- 1/5 1/2 jk"Vⁱ fr

3/4> [kkyh LFkku

- 1/4 1/2 I d n
- 1/2 1/2 72 oa
- 1/3 1/2 25 o"kl
- 1/4 1/2 mi jk"Vⁱ fr
- 1/5 1/2 ,d I nu fo/kku I Hkk

3/4> mfpr I ctk

- 1/4 1/2 i jke' khk=h
- 1/2 1/2 I kefgd
- 1/3 1/2 'kfDr fofgu
- 1/4 1/2 'kfDr' kkyh
- 1/5 1/2 0; oLFkfi dk dk; Z i kfydk ,d nq js I s i Fkd , oaLora= gksrs gSA

3/4> cgq fodYi izu ds mRrj

- 1/4 1/2 1/2 90
- 1/2 1/2 1/2 05
- 1/3 1/2 1/2 NRrhl x<+
- 1/4 1/2 1/2 65 o"kl
- 1/5 1/2 1/2 fcykl ij

oLrfu"B iz u bdkbz & 07

3/4> ,d 'kCn ea mRrj nift; s &

- 1/4 1/2 Lfkkuh; ekeyka dk Lfkkfu; turk }kjk 'kkl u dks D; k dgrs gS \
- 1/2 1/2 xte ipk; r ds ef[k; k dks D; k dgrs gS \
- 1/3 1/2 ftyk ipk; r ds ef[k; dks D; k dgra gS \
- 1/4 1/2 Lfkkuh; Lo'kkl u dks fdl dh iFke i k B'kkyk ekuk x; k gS \
- 1/5 1/2 NRrhl x<+ea egki kS dk fuokpu fdl ds }kjk gsrk gS \

3/4> fjDr Lfkkula dh ifrz dhft; s &

- 1/4 1/2 uxj i kfydk ds i z kkl fud 0; oLFkk ----- vf/kdkjh ds }kjk I Ei kfnr fd; k tkrk gSA
- 1/2 1/2 ----- Lo'kkl u ea jk"Vh; fgrka dh mi {kk gsrh gSA
- 1/3 1/2 I fio/kku ea ----- oka I akksku }kjk ipk; rh jkt 0; oLFkk dks ykxw fd; k x; k gS \
- 1/4 1/2 xteh.k {ks= ea Lfkkuh; Lo'kkl u 0; oLFkk dks ----- dk uke fn; k tk I drk gSA
- 1/5 1/2 ipk; rka dk dk; Zlky ----- o"kl gsrk gSA

3/4> mfpr I Ecll/k tkSM; s &

- 1/4 1/2 ip & 'kgjh {ks= ea okMZ }kjk fuokpr
- 1/2 1/2 ik"kh & xteh.k {ks= ea okMZ }kjk fuokpr
- 1/3 1/2 uxj ifydk & xte }kjk fuokpr
- 1/4 1/2 I jip & uxj }kjk fuokpr
- 1/5 1/2 ftyk ipk; r v/; {k & uxj }kjk fuokpr

3/4> cgfodYih izu&

- 1/4 1/2 xte ipk; r ds dk; Z ugha gS &

1/2	erL; ikyu]	1/2	Hkfe l qkkj , oa enk l j {k.k
1/4	Ñf" k i l kj	1/4	jkT; l jdkj l s i k l r r k R dkyhu vun ku dks vl; fudk; eaforj.k
1/2	uxj fuxe ds dk; Z ugha gS &		
1/2	uxjh; ; kst uk	1/2	v k f X u ' keu l o k; a
1/4	uxjh; fu/ k l r k ea deh	1/4	Ñf" k i l kj l fgr Ñf" k
1/3	tuin i p k; r dsmik/; {k dk fuok p u fd; k tkrk gS &		
1/2	ftyk i p k; r v/; {k } kj k	1/2	uxj i kfydk v/; {k } kj k
1/4	l j i p } kj k	1/4	tuin i p k; r ds l n L; } kj k
1/4	uxj fuxe ds v/; {k dks dgrs gS &		
1/2	l j i p	1/2	i k " k h
1/4	egki k j 1/2 e s j 1/2	1/4	tuin v/; {k
1/5	f= Lrjh i p k; rh j k t 0; o L F k k dc y k x q dh x b l &		
1/2	1973	1/2	1995
1/4	1978	1/4	1993

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

- ¼½ LFkkuh; Lo'kkl u
- ½½ I jip
- ¾½ turk
- ¾½ izkra
- ¾½ turk

¾> [kkyh LFkku

- ¼½ e[; uxj ikfydk vf/kdkj
- ½½ LFkkuh;
- ¾½ 73 oka
- ¾½ ipk; rh jkt
- ¾½ 5 o"lz

¾> mfpr I cdk

- ¼½ xkeh.k {ks= ds okMZ }kjk fuokfpr
- ½½ 'kgjh {ks= ds okMZ }kjk fuokfpr
- ¾½ uxj }kjk fuokfpr
- ¾½ xte }kjk fuokfpr
- ¾½ xkeh.k o; Ld ernkrk }kjk fuokfpr

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

- ¼½ ¼½ jkT; I jdkj I siklr nrRdkyhu vuqku dks vl; fudk; eaforj.k
- ½½ ¼½ Ñf"k id kj I fgr Ñf"k
- ¾½ ¼½ tuin ipk; r ds l nL; }kjk
- ¾½ ¼ ½ egki kš
- ¾½ ¼½ 1993

oLrfu"B izu bdkbz & 08

3/4> ,d 'kCn ea mRrj nhft;s &

- 1/4 1/2 'kkl u dk l pkyu , d gh ny }kjk fd; k tkrk g\$ ml sD; k dgrsg\$ \
- 1/2 1/2 tc l eku fgr okysyks vi usfgrksdh j {kk dsmnns ; l sl xfbR gkrs g\$ ml sD; k dgrsg\$ \
- 1/3 1/2 tuer fdl s dgrsg\$ \
- 1/4 1/2 vk/kfud dky ea tuer fuekz k dk l okre rjhdk dks l k g\$ \
- 1/5 1/2 fdl 'kkl u izkkyh ea tuer dk l okz/kd egRo g\$ \

3/4> fJDr LFkula dh irz dhft;s &

- 1/4 1/2 jktuhfrd nyka dks ----- dk i.k.k dgk tkrk g\$ A
- 1/2 1/2 Hkkjr ea jk"Vh; jktuhfrd nyka dh l d; k ----- g\$ A
- 1/3 1/2 Hkkjr h; jk"Vh; dkaxl dh LFkki uk ----- l u-ea g\$ A
- 1/4 1/2 ykdrae dk vk/kkj ----- dh bPNk g\$ A
- 1/5 1/2 tudY; k.k dh Hkkouk l s i fjr er dks ----- dgrsg\$ A

3/4> mfpr l Ecl/k tkM;s &

- 1/4 1/2 Hkkjr h; jk"Vh; dkaxl & gkFkh
- 1/2 1/2 Hkkjr h; turk iKVhZ & gfl ; k vks vukt dh ckyh
- 1/3 1/2 Hkkjr h l kE; oknh ny & dey Qy
- 1/4 1/2 Hkkjr h; l kE; oknh ny & gkFk dk ijtk
- 1/5 1/2 cgtu l ekt iKVhZ & gfl ; k gFkkMk

3/4> cgfodYih izu&

- 1/4 1/2 jk"Vh; ny ugha g\$ &
- 1/4 1/2 Hkkjr h; turk iKVhZ 1/5 1/2 cgtu l ekt iKVhZ

	¼ ½ xkMøkuk x.kra= i kVhZ	¼n½ Hkkjrh; jk"Vh; dkæd
½½	{ks=h; ny ugha gS &	
	¼v½ rsyxns'ke	¼c½ vl ex<+i fj"kn
	¼ ½ us'kuy dkU'Yd	¼n½ turk ny
½½	tuer fuekZk ea iæd{k ck/kd gS &	
	¼v½ l ekpkj i =	¼c½ /kkfeD l lFkk; s
	¼ ½ pyfp=	¼n½ vKkurk o v' kh{k
¼½	LoLFk tuer dsfy; svko'; d 'krZ gkuh pkfg; sA	
	¼v½ fu/kZrk	¼c½ fu"i {k i d dk vHkko
	¼ ½ Lorærk dk vHkko	¼n½ f'kf{kr turk
½½	Hkkjrh; ny izkkyh dh iæd{k fo'kSkrrk ugha gS &	
	¼v½ l kEi nkf; d , oa {ks=h; nyka dk ckgY;	
	¼c½ , d nyh; izkkyh	
	¼ ½ cgnyh; izkkyh	
	¼n½ l æfBr foi {k dk vHkko	

&&00&&

oLrfu"B izu ds mRrj&

¾> ,d 'kcn ea mRrj

¼½ ,d nyh;

½½ ncko l eg

⅓½ turk dser

¼½ l ekpkj i = @ ehfM; k

⅕½ ykd ræ ea

¾> [kkyh LFkku

¼½ ykdraæ

½½ 07

⅓½ 1885

¼½ turk

⅕½ tuer

¾> mfpr l cdk

¼½ gkFk dk i;tk

½½ dey Qny

⅓½ gfl ; k gFkk&lk

¼½ gfl ; k vks vukt dh ckyh

⅕½ gkFkh

¾> cgq fodYi izu ds mRrj

¼½ ¼ ½ xk&Mokuk x.kraæ i kVhZ

½½ ¼n½ turk ny

⅓½ ¼n½ vKkurk o vf'k{kk

¼½ ¼ ½ f'kf{kr turk

⅕½ ¼n½ ,d nyh; iz kkyh